

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Secunda Secundæ Et Tertia Pars Divi Thomæ Complectitvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores, & praxim spectantes, maximè circa
Sacramenta, accuratè declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1664

Disputatio XXXVIII. De augmento Charitatis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13826

DISPUTATIO TRIGESIMA
OCTAVA.

De augmento Charitatis.

DI X I M V S *suprà Charitatem inter virtutes velut Solem inter sidera lucere, miròque fulgore & claritate animam cui inest perfundere. Hoc quidem Solis habet Charitas, non tamen eandem servat cum Sole firmitatem & constantiam, Sol quippe simili semper tenore, & in se lucem continet, & mundo eam communicat, Charitas verò paulatim oritur, novisque & novis incrementis augetur, ac denique momento nonnunquam intercidit. Has ergo varietates ejus ac vicissitudines præseni Disputatione declarandas suscepi, ut hoc pacto & illius & aliarum virtutum, que unà cum eâ nascuntur & pereunt, natura clariùs innotescat.*

S E C T I O P R I M A.

An, & quo pacto augetur
Charitas.

I.
Fide certum
est posse Cha-
ritatem au-
geri.

CHARITATEM & justitiam in hac vitâ augeri posse certum est, esseque justos in iis inæquales. Hæc est communis Orthodoxorum sententia, inprimis contra Jovinianum, qui teste sancto Hieronymo eum hac in re confutante, quemadmodum peccata omnia ejusdem malitiæ, ita actus bonos æqualis in omnibus assererat esse bonitatis, sicque omnes in perfectione & justitiâ statuebat æquales. Hunc Joviniani errorem ex parte sequuntur nostri temporis hæretici; omnes enim aiunt esse æqualiter justos, non per justitiam intrinsicam, omnem enim gratiam ac justitiam nobis in hærentem negant, sicut & habitus infusos: aiunt itaque homines tantum esse justos extrinsecè, per justitiam scilicet Christi illis imputatam, actusque etiam ipsos, ut Fidei, Spei, Charitatis, &c. nihil ad justitiam conferre dicunt, omnes namque asserunt esse peccata.

Joviniani,
& nostri
temporis hæ-
reticorum
error.

Adm. omnes
bonos aiunt
esse peccata.

II.
Ostenditur
posse Char-
tatem &
justitiam
augeri.

Contrarium tamen est fide certum, nos nimirum per justitiam nobis in hærentem & intrinsicam justos esse, & hanc justitiam, quæ est præsens quaestio, posse augeri, ac proinde alios alii esse justiores, & sanctiores. Hoc inprimis constat ex illo Apostoli ad Philippenfes cap. i. vers. 9. *Ut charitas vestra magis ac magis abundet: & ad Ephesios c. 4. v. 15. Veritatem autem facientes in*

charitate, crescemus in eo per omnia. Unde & Ecclesia petit à Deo Fidei, Spei, & Charitatis augmentum. Sic etiam Apocal. cap. ultimo, v. 11. dicitur: *Qui sordidus est, sordescat adhuc: & qui justus est, justificetur adhuc: & sanctus, sanctificetur adhuc.* Item 2. ad Corinth. c. 9. v. 6. *Qui parè seminat, parè & metet; & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.* Quod alii etiam Scripturæ locis ita clarè ostenditur, ut nullus relictus sit de eo ambigendi locus.

Hinc Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 10. III. expressè docet homines in hac vitâ per observationem mandatorum, aliisque bona opera crescere in justitiâ, magisque justificari. Eadem etiam Sessio, can. 24. hanc veritatem clarissimè tradidit his verbis: *Si quis dixerit, justitiam acceptam non conservari, atque etiam augeri coram Deo per bona opera; sed opera ipsa fructus solummodo; & signa esse justificationis adepta, non autem ipsius augenda causam; anathema sit.*

Hoc proinde Charitatis ac justitiæ augmentum IV. fit per gratiæ & habitus Charitatis in nobis gradus ad gradum additionem, Deo solo hos gradus, saltem extra Sacramenta, producente; nec enim alius hujus augmenti modus excogitari potest, hac verò ratione commodissimè fit, sicut in aliis qualitatibus quæ augentur, in dies contingere videmus: unde sicut aer novis & novis ei additis lucis gradibus redditur splendidior, ita novis internæ hujus lucis ac pulchritudinis incrementis anima in venustate ac luce spiritali crescit, juxta illud Proverbiorum c. 4. v. 18. *Insistorum autem semita, quasi lux splendens, procedit & crescit usque ad perfectam diem.* Fit ergo hæc intentio Charitatis, uti dixi,

passim de-
centi divini
Littera Cha-
ritatem au-
geri posse.

Ex Concilio
Tridentino
probatum est
in justitiâ
& charitate
crescere.

Charitatis
& justitiæ
augmentum
fit per addi-
tionem gra-
dus ad gra-
dum.

Luceis exten-
sione & inter-
na inter se
comparatio.

uti dixi, per additionem gradus ad gradum; nec enim fieri eam posse per majorem radicacionem in subiecto, qua id cunque ratione explicetur, fuscè contra Thomistas ostendi Disputatione nonâ de Generatione per totam. Quæ verò hac in parte mens fuerit S. Thomæ, non satis constat; quare Caiotanus affirmat ejus mentem esse valde dubiam.

Non fit hæc intensio per majorem radicacionem in subiecto.

V. **Habitus Charitatis causa efficiens est solus Deus.** Habitus ergo Charitatis, ut diximus, saltem extra Sacramenta, quæ secundum multorum sententiam physicè producunt gratiam, à solo Deo effectivè procedit, juxta illud ad Romanos 5.v.5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis.* Hoc etiam à Concilio Milevitano, Arausicano ac Tridentino sess. 6. cap. 6. & 7. satis clarè traditur. Unde actus nostri, quantumlibet supernaturales & perfecti, non in alio genere causæ ad habitus Charitatis productionem vel augmentum concurrunt, quàm in genere causæ moralis ac meritorie. Hoc verò non est singulare in Charitate, omnes namque habitus supernaturales hoc habent, ut nimirum, non à causâ ullâ creatâ, sed à solo Deo effectivè producantur. Non tamen est improbabile quod affirmant aliqui, actus scilicet supernaturales augere suum habitum supernaturalem physicè, quamvis alios augeant tantum meritorie.

VI. **Possunt habitus Charitatis in hac vitâ augeri in infinitum.** Quæres, utrum habitus Charitatis in hac vitâ augeri possit in infinitum, an certos intentionis limites sibi præscriptos habeat ab intrinseco? Negat hoc modo augeri posse Scotus in 3. Dist. 13. ad primam questionem, Durandus ibidem, & alii. Dicendum tamen cum S. Thoma hic, quæst. 24. art. 7. & communi Theologorum sententiâ, posse gratiam in quacunque creaturâ rationali augeri in infinitum, sicut etiam passim hoc docent Theologi de Visione beatificâ, & consequenter idem dicendum videtur de Gratiâ & Charitate, quæ sunt dispositiones ad visionem: ac denique, cum nullum sit fundamentum dicendi hominem, quamdiu in hac vitâ & viâ degit, non posse majora ac majora semper habere merita, quo fundamento dicit quispiam non posse eum novos & novos gradus gratiæ accipere? cum gratia in hac vitâ sit præmium meritorum.

Varie ostenditur posse Charitatem semper in hac vitâ augeri.

VII. **Optima etiam hujus ratio est, quam assignat Sanctus Thomas hic, quæst. 24. art. 7.** Corpore: si enim, inquit, gratia ulterius sine termino augeri nequeat, repugnancia se tenet vel ex parte causæ efficientis, hoc autem dici nullo modo potest, causa namque efficiens Charitatis, ut proximè vidimus, est Deus, cujus virtus est infinita: vel tenet se hæc repugnancia ex parte Charitatis, hoc verò gratis diceretur, Charitas siquidem in se terminum augmenti non habet, cum sit participatio infinitæ Charitatis, nempe Spiritus Sancti, quæ Charitas semper sine termino ulterius & ulterius est participabilis. Vel denique repugnancia se tenet ex parte subiecti, hoc autem dici nequit, cum sit anima hominis, vel Angeli substantia, quæ obediencialiter, seu ut substantia omnipotentie Dei ulterius in infinitum recipere formas possunt. In materialibus quidem compositis, seu mixtis, certus graduum numerus ad rerum sublunarium constitutionem in qualitatibus requiritur; at ne quidem in rebus materialibus quoad omnes qualitates est certa limitatio, existimo enim, si fortius & fortius luminosum successivè adhiberetur, posse cœlum & ærem plus

Ex rebus mixtis ærem nullum habet intentionis limitem.

& plus lucis semper sine termino recipere, nec ullos habere capacitatis limites intrinsecos. Ab extrinseco tamen quisque limitatur, nec ad quemcunque perfectionis gradum pertinget, Deus enim, ut vitæ, ita & meriti certum unicuique terminum præfixit.

Objicies primò cum Scoto supra: Si anima recipere majorem & majorem gratiam & Charitatem possit in infinitum, ergo habet potentiam infinitam, quod nullo modo est dicendum. Sed huic objectioni responderi ab omnibus in variis exemplis debet. Sic materia prima recipere plures & plures potest formas in infinitum, & tamen nullus eam propterea dicit habere virtutem receptivam infinitam, ut Tomo præcedente, Disputatione decimâ, de hoc & aliis exemplis ostendi. Sic etiam intellectus cum novis & novis speciebus plures & plures actus circa alia & alia objecta elicere potest in infinitum, hæc tamen infinitas, non intellectui tribuitur, sed speciebus, quæ aliæ & aliæ in infinitum infunduntur, nihil autem mirum, si ex pluribus principiis in infinitum, plures similiter in infinitum producantur actus. Eadem similiter ratione dum intellectus creatus actus supernaturales, non Charitatis tantum, sed aliarum etiam virtutum elicit, vis hæc actus supernaturalis productiva, non intellectui tribuitur, quamvis hic etiam supernaturalitatem in illo actu verè & physicè producat, sed Deo, vel alii principio supernaturali; nec propterea fortior in se censetur intellectus, quod alterius adminiculo hoc præstare possit, sicut nec puer habens vires tantum ut duo, ex eo fortior habetur, quod cum viro aliquo robusto possit centum librarum pondus à terra levare. Quod ergo hic dicitur de supernaturalitate, idem dici potest de infinitate.

VIII. **Ex eo quod anima majorem & majorem gratiam recipere possit in infinitum, non sequitur eam habere potentiam infinitam.**

Vnde proveniat intellectum plures & plures posse actus producere in infinitum.

Exemplo supernaturalitatis arguitur ad infinitum.

Objicies secundo cum eodem: Si plures & plures gradus Gratia & Charitatis in infinitum sint possibiles, ergo Deus simul eos producere possit, & animæ infundere, ergo dari potest infinitum actu. Respondetur primò, nullum hac in re esse incommodum, unde Disputatione 46. Physic. fuscè ostendi, dari divinitus posse infinitum. Deinde dico, hoc non sequi, sed solum posse Deum plures & plures gradus successivè producere, ita ut in nullo sistatur, quin alius adhuc produci, & animæ infundi queat: quod affirmat Scotus de virgâ possibili, quæ in nullâ longitudine ita produci juxta ipsum potest, ut alius & alius ei palmus nequeat addi in infinitum, cum nihilominus neget Scotus posse produci virgam, quæ in infinitum protendatur. Quod hic dicitur de extensione, idem in Gratiâ & Charitate dici potest de intensione; sicut verò, quantumvis alius & alius addi potest palmus sine termino, non sequitur dari simul posse palmos infinitos, ita neque hic simul infinitos gradus. Tandem quæro, si non possint plures & plures gradus infundi successivè sine termino, quæro inquam, in quo demum numero sit sistendum? Si certus ullus gradus assignari nequeat, ut nequit, cui alius non possit addi, clarum est posse plures & plures infundi successivè in infinitum.

IX. **Nullum in hoc est incommodum, quod datur à parte rei per divinam potentiam infinitam.**

Ex hac argumentatione non sequitur dari posse infinitum vel in extensione, vel in intensione.

Tom. II.

SECTIO SECUNDA.

Per quos actus bonos augeatur gratia & Charitas.

I. *Præcipua difficultas est de actibus minus habitu intensis.*

DIFFICULTAS hæc præcipuè procedit de actibus minus intensis, utrum scilicet habitus Charitatis in animâ præexistens augeatur; per actus enim habitu intensiores augeri habitum nulli dubium est, cum hoc commune sit omnibus aliis habitibus, & qualitatibus, tum naturalibus, tum supernaturalibus. Videndum etiam quid dicendum sit de actibus æqualis intensiois cum habitu Charitatis in animâ, utrum scilicet eum augeant.

II. *Primum dicendum modus est, actus habitus remissiores mereri tantum præmium ali-quod accidentale.*

Tres hæc in re diversa sunt sententiæ: Prima docet, actus omnes bonos supernaturales æquè aut magis intensos habitu Charitatis in animâ præexistente, eum augere, qui vero habitu remissiores sunt, merentur, inquit hujus sententiæ auctores, præmium tantummodo accidentale, speciale scilicet gaudium in cælo, quo Sancti gaudebunt, se dum in hac vitâ degerent, Deum hujuscemodi actibus honorasse. Addunt præterea hi Doctores, actus habitu remissiores disponere ad actum intensiorem: augmentum verò Charitatis, aut gratiæ, vel gloriæ, seu præmium essentiale, inquit, omnino non merentur: ita Divus Bonaventura in 2. D. st. 40. art. 2. q. 3. Halensis apud Aragonium hic, art. 6. Durandus in 1. Dist. 17. q. 8. Richardus in 1. Dist. 17. art. 2. q. 3. qui tamen addit, ubi quis tot actus remissiores elicerit, ut æquivalent actui intensiori habitu, tunc eorum intuitu Deum augere habitum Charitatis.

III. *Secundus procedendi modus est, actum remissiores mereri quidem augmentum habitus sed hoc non esse statim dandum.*

Secunda aliorum sententiæ affirmat, omnem actum Charitatis, quamvis habitu præexistente remissiore mereri augmentum Charitatis, hoc tamen, inquit, non statim dabitur, sed tunc solum, quando actus elicitur habitu illo Charitatis intensior, vel æqualis cum eo intensiois. Aliqui nihilominus dicunt ad hoc augmentum contentendum sufficere si plures, tot scilicet actus remissiores eliciantur, quot actui illi intensiori vel æquè intenso in ratione merendi sunt pares, ut proxime dixit Richardus.

IV. *Afferunt hi auctores idè numero præmium dandum duplici titulo, scilicet utrumque actus.*

Addunt tamen, quando postea elicitur actus intensior, vel æquè intensus, ac est habitus, dandum quidem augmentum seu præmium actui illi remisso prius elicto debitum; hoc tamen præmium, seu gratiæ & Charitatis augmentum dicunt esse illud idem quod datur pro actu intenso jam elicto, unde augmentum illud afferunt dari duplici titulo, intuitu scilicet & actus illius remissi, & hujus intensi, ita tamen ut non plus pro utroque detur, quam pro hoc actu intenso datum fuisset, etiamsi actus ille remissus omnino non præcessisset; ad eum modum, inquit, quo Christus meruit gloriam corporis, aliis titulis debitam: ita Conradus 1. 2. quaest. 114. articulo 8. Caietanus, Valentia quaest. 2. puncto tertio, Azor tomo primo, lib. 9. cap. 3. quaest. 7. & omnium acerrimè Vanez 2. 2. q. 24. art. 6.

V. *Dicunt alii qui præmiū actus remissiori in alterâ vitâ esse conferendū.*

Scotus verò, si in hac vitâ non eliciatur actus intensior habitu, ait actui illi remisso non hic, sed in alterâ vitâ dandum præmium, & augmentum; Vanez & alii, si actus intensior aut æquè intensus ac habitus postea non eliciatur, affirmant, actui illi remissiori, nullum unquam dan-

dum præmium, nec in hac vitâ, nec sequente. Victoria & Arragonius quolibet actu meritorio, etiam remissiore, gratiam statim augeri asserunt, non tamen Charitatem. Denique nonnulli ex recentioribus Thomistis volunt gratiam & Charitatem, per actum, etiam habitu remissiore statim augeri in Esse gratiæ & amicitia, non tamen in esse qualitatis, ac proinde non augeri per additionem alicujus intrinseci, sed solum secundum acceptationem extrinsecam Dei, actum illum acceptantis ad majorem gloriam ejus intuitu conferendam.

Dicendum nihilominus, justos per omnia opera bona supernaturalia, quamvis sint habitu remissiora, mereri augmentum gratiæ & gloriæ. Hæc est communis Theologorum sententiæ, & ita certa, ut Zumel Disp. 2. dicat, contrarium sine magnâ temeritate sustineri non posse: Arragonius verò ait id esse plus quam temerarium, & à fide alienum. Hanc itaque sententiæ tenet Suarez de Reviviscentiâ meritorum, Disp. 2. sect. 3. num. 33. & libro 9. de Gratiâ, c. 3. Vasquez 1. 2. Disp. 220. cap. 3. Turrianus Disp. 68. dub. 4. Vega libro 15. in Tridentinum, c. 19. Monceus Disp. 8. cap. 9. Becanus cap. 22. q. 3. Maratus Disp. 45. sect. 2. Coninck Disp. 8. de Merito, dubio 9. Tannerus hic, Disp. 2. quaest. 2. dub. 5. Idem docet Gabriel in 1. Dist. 17. q. 4. art. 3. & alii.

Hoc non semel apertissimè tradunt divinæ literæ, dum operibus quibusque minimis dandum esse præmium testantur, ut Matthæi 10. v. 42. Si quis in nomine Christi calicem aquæ frigida tribuat eam possenti. Secundæ etiam ad Corinthios, c. 4. ait Apostolus: Quod in present: est momentaneum, &c. æternum gloria pondus operatur in nobis. Matthæi etiam 6. Christus mercedem promittit orationi, jejuniis, & elemosinæ ex piâ intentione factis: deinde Matthæi 25. universum propter opera omnia misericordie regnum cælorum promittitur: Esuriis enim, &c. nullâ factâ distinctione actuum magis vel minus remissorum, sed tantum requiritur, ut fiant ex Fide vivâ in Christum. Præterea, per operam remissiora habitu, verè implentur Dei præcepta, aliud autem ad meritum & justitiæ augmentum divinæ literæ non requirunt: hinc Propheta regius Psalm. 118. vers. 112. Inclinaui cor meum ad faciendas justificationes tuas in æternum propter retributionem.

Deinde passim dicunt Patres, homines per opera facta in Deo, seu ex gratiâ per Christum mereri gratiæ & gloriæ augmentum, nec vel Scriptura, vel Patres hujus conditionis, majoris scilicet intensiois quam sit habitus, unquam fecere mentionem, quod tamen haud dubiè fecissent, si hunc excessum in intensioe existimassent ad meritum esse necessarium, sed universim asserunt omnibus omnino operibus in gratiâ factis reddendam esse mercedem. Nec per mercedem intelligi potest, quod ut vidimus, affirmant aliqui, præmium accidentale; primò quia eodem modo loquitur Scriptura, Concilia, & Patres de mercede omnibus bonis operibus reddendâ, sine distinctione majoris & minoris intensiois, ut dictum est: deinde expressè dicunt augeri gratiam & gloriam.

Hinc, ut ulterius non differam, non subsistit, quod, ut supra diximus, affirmabant nonnulli, nempe non plus gratiæ dari propter utrumque actum, remissum scilicet & intensum, quam daretur

VII. *Certum est omnia opera bona supernaturalia, quantum mereri gratiam & gloriam.*

VIII. *Parè officium dicitur esse bona, quantum mereri gratiam & gloriam.*

IX. *Nec Scriptura, nec Patres excessum hujus supra habitum faciunt mentionem.*

X. *Dicit nequit augmentum actui illi remisso dari solam novo titulo.*

SECTIO TERTIA.

Uterius ostenditur per actus etiam habitum remissiores augeri Charitatem & gratiam.

SACRARUM literarum auctoritate & ratione probavimus, nullum esse actum bonum supernaturalem, in Deo factum, quantumvis remissum, qui primum aliquod, seu augmentum gratiæ & gloriæ non mereatur, & hanc communem esse ostendimus Theologorum sententiam, eamque tam certam haberi, ut nonnulli oppositæ sententiæ temeritatis notam inurant. Nunc ergo eadem veritas Concilii Tridentini auctoritate est firmanda.

Concilium itaque Sess. 6. Can. 24. sic habet: *Si quis dixerit justitiam acceptam non conservari, atque etiam augeri coram Deo per bona opera, &c. anathema sit.* Idem adhuc clarius docet Concilium Can. 32. his verbis: *Si quis dixerit hominem justificationem bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam & JESU CHRISTI meritum, ejus vivum membrum est, sunt, non verè mereri augmentum gratiæ, &c. anathema sit:* quod autem de Gratia asseritur, idem asserendum est de Charitate. Hæc verò Concilii verba, cum sine ullâ restrictione dicta sint, immortò quisquam ad opera tantum habitu intensiora restrinxerit, dogmata enim fidei universaliter prolata, universaliter debent intelligi, alioqui nihil certi habebimus, & omnia revocari possent in dubium, & in simili, quando dicitur justificatio fieri per gratiam inherentem, posset eodem modo quis asserere hoc de aliquâ justificatione intelligendum esse, non de omni.

Deinde idem Concilium Sess. 16. ex illo Matthæi 10. vers. 42. & Marci 9. vers. 40. ubi Christus ob calicem aquæ frigidæ alteri quia Christi est, seu in nomine discipuli datum, ait reddendam esse mercedem, ex hoc, inquam, ait Tridentinum indicare Christum nos ob minima etiam opera primum recepturos, ergo non propter opera tantum habitu Charitatis intensiora, sed etiam ob remississima quæque, modò in Deo, seu Fide vivâ fiant, & ex gratiâ per Christum (quod, & nihil aliud ad meritum requirit Concilium) asserit primum, seu gratiæ & gloriæ augmentum esse conferendum. Præterea c. 10. peculiariter de incremento justificationis, ut capitis titulus præ se fert, agens, docet homines per carnis mortificationem, & observationem mandatorum Dei & Ecclesiæ ire de virtute in virtutem, & renovari de die in diem, quis autem dicet mandata Dei per opera habitu Charitatis remissiora non observari, imò, ut rectè observent nonnulli, homines ut plurimum majore fervore & conatu in initio agunt, quàm postea, cum tamen insinuet Concilium homines per singulos actus in justitiâ proficere, & augmentum gratiæ mereri.

Nec aliam dispositionem requirit Concilium, ut actus remissus mereatur gratiæ augmentum, ut sæpè dixi, quàm ut fiat in Fide vivâ, & gratiâ intensum a per Christum. Quod de augmento gratiæ diximus, idem dicendum est de augmento Charitatis, nam vel gratia & Charitas, ut multi cum Scoto existimant, non distinguuntur, vel, ut communis

I. Concil. auctoritas hic. subjicienda.

II. Variis locis Concilii Tridentini ostenditur per omnia bona opera gratiam, & consequenter Charitatem augeri.

III. Indicat Concilium Tridentinum propter opera, etiam minima, ex Christi gratia facta primum esse conferendum.

Alius Concilii locus pro augmento Charitatis ex operibus remissis.

IV. Non requirit Concilium intensum actum ut dispositionem ad meritum remissi conferendum.

daretur ob solum intensum, sed eandem gratiam duplici titulo conferri. Hoc, inquam, non subsistit, Scriptura enim & Patres, ut ostensum est, & mox fusius ostendetur ex Concilio Tridentino, aiunt singulis operibus bonis deberi primum, augmentum scilicet gratiæ & gloriæ, & ex spe hujus præmii moventur homines & alliciuntur ad exercitium virtutum, & bona opera crebrius exerceant, quòd nimirum persuasum habeant sese operibus hisce gratiam in hac vitâ semper augere, & amplioem in cælo, huic nempe gratiæ respondentem, gloriam adepturos; exiguum autem iis esset solatium si gratiam auctorem, & à priori distinctam non reciperent, sed eandem variis titulis: sicut, ut bene Coninck citatus, si quis ubi sex diebus laborasset in vineâ, sexto die acciperet denarium primæ diei debitum, sed novo titulo, ob laborem scilicet quinque ultimis diebus in excollendâ vineâ impensum, hic certè haud æquè secum actum existimaret, & sine dubio duos denarios mallet uno titulo, quàm unum duobus accipere; peinde liquidem cum hoc homine agitur ac si quinque postremis diebus non laborasset.

X. Non nego posse nos rem uno titulo debitam, alio seu per merita denuo obtinere; sic enim Christus gloriam corporis, aliunde ipsi, nempe ex unione hypostaticâ & visione beatificâ debitam, per opera sua merebatur: hujus autem ratio est, quia alia gloria corporis proponi convenienter Christi humanitati non potuit, unde quamvis prædictis titulis Christo gloria illa gratis debebatur, nil tamen obstabat quo minus per sua opera eandem mereretur. Secus verò res se habet, ut rectè Coninck, quando quis per meritum seu titulo oneroso primum aliquod habet sibi debitum, & secundo operi aliud primum potest convenienter proponi, ut hic potest, novum scilicet gratiæ & gloriæ augmentum, & hoc, ut dixi, omnium animis insedit, se ob singula merita novum primum, seu prioris augmentum accepturos, nec existimandum est omnes passim in tam gravi errore versari.

XI. Deinde actus ille remissus in minus justo, seu qui habitu Charitatis & gratiæ haberet minus intensum quàm sit hic actus, auget gratiam & charitatem, ut fatentur contrariæ sententiæ auctores; ergo & in magis justo, cum in isto opus hoc non sit minus laudabile, & ex Christi gratiâ factum quàm in illo, nec major in hoc homine justitiâ illius actus præstantiam ac valorem tollit, aut minuit. Confirmatur: Nullum est peccatum, quod hominem non reddat magis injustum, majorèque penâ dignum, ergo nullum etiam est opus bonum supernaturale, quod hominem non reddat magis justum, nec ulla apparet hujus rei diversitas, præsertim cum sicut Apocal. ultimo, vers. 11. dicitur: *Qui sordidus est, sordescat adhuc, ita eodem loco addatur, & qui justus est, justificetur adhuc,* eodemque verborum tenore Scriptura utrumque exprimat. Deinde capite illo 25. Matthæi supra citato, eadem planè formâ, verbisque omnino similibus de bonis & malis profertur judicis sententia, & nec circa merita nec demerita, ulla sit majoris vel minoris intensio- nis mentio in actibus.

Fideles omnes sperant ab singulis bona opera augmentum gratiæ sibi conferendum.

X. Nil vetat nos rem aliquam, alio titulo debitam, mereri.

Aliud est de merito gloriæ corporis in Christo.

XI. Alius remissus in minus justo auget gratiam, ergo & in magis justo.

Omne peccatum auget injustitiam, ergo & omne opus bonum justitiam.

TOM. II.

Gratia in esse amicitia & qualitas sua distinctio.

Actus equalis auget habitum Charitatis.

Obj. in via Dei non progreditur a gens remissa, ergo regreditur.

Hoc argumentum probaret eum, qui actus remissiores habitu alicui elicit, peccaturum.

Qui actus remissos elicit, progreditur, quamvis laudat.

Exponitur dictum illud S. Gregorii de navigantibus in sinu.

munis habet sententia, sibi invicem ex Dei ordinatione commensurantur, & pares semper habent intensiōnis gradus, maximè cum Charitas sit passio naturaliter inseparabilis à gratiâ. Distingueretur autem, inter gratiam & charitatem in esse gratiâ & amicitia, & in esse qualitatis, vanum est ut affirmant Zumel & Aragonius; in tantum enim gratia & charitas sunt amicitia erga Deum, in quantum sunt tales qualitates homini inhærentes, ipsâque suâ entitate gratos & amicos Dei illos, in quibus sunt, constituunt. Quod de actu remissiore quàm sit habitus diximus, à fortiore dicendum est de actu æqualis cum habitu intensiōnis; quod enim minus potest, clarum videtur posse majus.

V. Objicies primò: In viâ Dei non progredi, sed qui actus elicit remissiores habitu non progreditur, ergo. Hinc D. Gregorius 3. p. Pastoral. adm. 35. acriter in eos invehitur, qui remissè se ac tepidè gerunt in Dei servitio, & exercitio virtutis, eosque navigantibus adverso flumine comparat, ubi nisi validè contra ictum aquæ decurrentis conentur, retrocedunt, & undarum vi rapiuntur deorsum, laborisque prius impensî fructum amittunt, ut constat experienciâ.

Sed contra: Hoc namque probaret eum, qui actus hujusmodi remissiores eliceret, peccare, & non solum non præmium, seu gratiâ & gloriæ augmentum, sed etiam poenâ mereri; quod tamen dici nullo modo potest; cum enim non peccaret is, si nullum omnino actum Charitatis eliceret, utpotè qui, ut suppono, nullam habet obligationem actum Charitatis eliciendi, multo minus peccaret actum remissum eliciendo, plus namque facit, quàm si omnem actum omitteret, & manifestum est melius esse Deum remissè, quàm non omnino amare.

VII. Ad argumentum itaque respondeo, cum, qui actus Charitatis habitu remissiores elicit, progredi, quamvis lentè, & non eo passu quo ferventiores procedunt, & currunt in viâ mandatorum Dei; nullo autem modo dici hic potest propriè retrogredi, aut in Charitate deficere; nullam enim habitus Charitatis partem aut gradum amittit, cum actus remissus habitum non minuat, imo ut ostendimus, auget. Qui ergo non progreditur retrogreditur, non formaliter, sed dispositivè; dum enim non progreditur, sed virtutis exercitationem negligit, torpor quidam obrepit, sicque paulatim irruentibus tentationibus in peccatum aliquod grave incidit, & quam longo tempore acquisivit virtutem, momento amittit. Eodem modo respondeo ad dictum illud D. Gregorii; meritò enim eos reprehendit, qui priore fervore relicto, tepidè se habent, & gravi patent ruinâ. Hos etiam non malè navigantibus adverso flumine comparat; hi namque sicut dum languidè decurrentibus undarum fluctibus resistunt, tandem victi difficultate cedunt, omnemque laborem & conatum intermittunt, & hoc pacto aquæ impetu rapiuntur, ita qui in irruentibus tentationibus vincendis frigidè se gerunt, sæpè earum vehementiâ devicti dant manus, & præcipites in peccata, omnemque turpitudinem corruunt.

VIII. Objicies secundo: Habitus naturales non augentur per actus habitu remissiores, sed ad eorum augmentum major intensio requiritur in actu, quàm est in habitu; ergo idem dicendum de habitibus supernaturalibus. Negatur tamen consequentia, augmentum siquidem habitus na-

turalis physicè producitur ab actu, cum ergo gradus in qualitatibus sint heterogenei, saltem in quibusdam qualitatibus, & sequens gradus perfectior semper sit præcedente, ut ostendi Dispensatione decimâ de Generatione, non potest actus remissior habitu producere gradum novum quod intendatur habitus, cum effectus produci nequeat à causâ se imperfectiore; aliud verò est de habitibus supernaturalibus, hi siquidem nullo modo effectivè producuntur ab actibus, sed tantum moraliter.

IX. Urgebis, sicut causa physica non potest producere seu causare effectum se perfectiorem, ita nec causa moralis; nec enim siquis alteri leve aliquid obsequium præstet, pileum exempli gratia honoris causâ deponat, meretur prædium ab eo aliquid vel palatium accipere, aut fridet obolum meretur equum; ergo si justus ut sex eliciat actum intensum tantum ut unum, non potest mereri septimum gradum gratiæ, hic enim, heterogeneus cum sit, perfectior est omnibus aliis, utpote qui in intensiōne illi sunt inferiores.

X. Respondetur primò: Negando gratiam componi ex gradibus heterogeneis, sed homogeneis, ut dixi Disp. illâ decimâ de Generatione, sect. 2. num. 6. illas enim solummodo qualitates ibi dixi ex gradibus heterogeneis componi, quæ sunt operativæ, idque univocè, quæ namque vel non sunt omnino operativæ, ut gratia, vel operativæ æquivocè, ut est actus & habitus Charitatis, dixi loco citato posse componi ex gradibus homogeneis.

XI. Hinc ergo haud difficulter solvitur objectio; dico enim gradum septimum gratiæ esse ejusdem rationis cum cæteris gradibus, qui antecedunt, unde cum actus remissus mereatur aliquid, unum scilicet gradum, vel saltem medium, aut quid simile, & sit æqualis cum eo valoris, in quocunque subjecto, sive habeat gratiam intensam sive remissam, augmentum illud merebitur, & gratiam præhabitam intendet. Idem est de actu remisso Charitatis respectu habitus Charitatis, cum hic, ut jam dictum est, constet similiter gradibus homogeneis.

XII. Secundo dico, etiamsi gratia & charitas componantur ex gradibus heterogeneis, posse nihilominus actum remissum in habente gratiam & Charitatem ut sex, illas aliquantulum augere, non ex valore illius actus præcisè, sed ut est à sex illis gradibus præcedentibus dignificatus; de quo plura mox dicentur. Et per hæc patet qua ratione secundum Concilium Tridentinum detur gratia juxta cujusque dispositionem, & cooperationem; sive enim gradus sint homogenei, sive heterogenei, cum is, qui habet decem gradus gratiæ melius sit dispositus, quàm qui solum habet tres, plus etiam gratiæ ob actum ejusdem vel intensiōnis, vel remissionis accipiet. Quando autem Scriptura tepidos reprehendit, eos intelligit, qui Charitatis opera, ad quæ ex præcepto tenebantur, negligunt, vel qui languidè ac frigidè tentationibus resistendo, peccandi se periculo exponunt, juxta dicta superius, numero septimo.

SECTIO QUARTA.

Quando, & qua ratione detur augmentum gratiae.

I. *Questio hac de omnium virtutum infusarum augmento procedit.*

QUOD de augmento Gratiae hic dicimus, idem de augmento Charitatis, imo & aliarum Virtutum infusarum dicendum, omnes enim cum gratia connectuntur, parique cum ea passu procedunt; dum namque homo iustus per actum supernaturalem, seu in Deo, & ex gratia per Christum elicitem meretur, cuiuscunque demum virtutis sit actus ille, omnes habitus supernaturales, seu virtutum infusarum, etiam Fidei & Spei augentur, & idem cum gratia incrementum accipiunt, omnes siquidem ad interioris hominis renovationem, quam Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 7. & 10. ait per merita augeri, spectant, nec enim per unum tantum virtutis habitum, sed per omnes internus animi decor & pulchritudo constituitur.

II. *Statim conferretur augmentum gratiae, actus etiam remissio debetur.*

Hoc verò Gratiae & Charitatis augmentum, ob quemcunque actum bonum, etiam remissum, statim à Deo conferretur: ita Gabriël in 1. Dist. 17. quaest. 4. & in 4. Dist. 14. quaest. 3. dub. 3. Vega lib. 15. in Trid. cap. 19. Suarez de Reviviscencia meritorum Disp. 2. Sect. 3. Coninck disputat. 8. de Merito, dubio decimo, num. 171. Tannerus hic, & alii passim. Ratio est: Nullum namque assignari potest tempus commodius, non in hac vita, contingere enim potest, ut nullus per totam vitam actus habitu intensior ab illo homine eliciatur, tunc autem secundum contrariam sententiam auctores, hoc augmentum, & actus remissi primum penitus amitteretur. Nec etiam differri hoc primum potest ad alteram vitam, terminato siquidem viatoris statu, non potest id commodè dari, quod competit viatori, maximè cum gloria in altera vita respondeat gratiae, quam quisque in hac vita habuit, ut docet Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 16. Unde omnino gratis diceretur hoc augmentum post praesentem vitam differri.

III. *Volunt aliqui primum illud, seu augmentum dari solum instanti sequente.*

Tandem non est admittendum quod affirmant aliqui, augmentum scilicet gratiae pro quocunque actu, etiam intensiore quam sit habitus, non statim, seu eodem instanti quo elicitur actus dari, sed instanti sequente; sicut enim Sol primo instanti quo fuit produxit lucem, ita non est cur & actus boni meritorie, & Sacramenta ex opere operato, primo instanti quo sunt causa moralis completa, non producant gratiam: alioqui contingere posset, ut actus ultimo vitae instanti elicitus careret omni premio, imo si Sacramentum Baptismi vel Penitentiae ultimo tantum instanti vitae esset completum, sequeretur hominem illum non recipere gratiam, sed mori in peccato.

IV. *Argumentum calculatum concludens ex natura sententiae sequi meritum gratiae infinita.*

Hinc verò non levis oritur difficultas, & in qua contrariae sententiae auctores suam praecipuè fundant sententiam, non posse scilicet actum remissum mereri augmentum gratiae; si enim, inquit, actui remisso meritorio, primo instanti quo est, debeatur certus gradus augmenti gratiae, isque statim sit dandus, si actus ille aliquo tempore duret, merebitur gratiam infinitam; in omni enim tempore determinato, secundum communem sententiam, includuntur infinita instantia, sicut ergo in primo instanti datur determin-

P. Comptoni Theol. Scholast. Tom. II.

natum primum, seu augmentum gratiae, ita & in singulis sequentibus, sed hæc, ut dixi, sunt infinita; ergo merebitur gratiam infinitam, cum singulis instantibus mereatur determinatum gradum.

Sed contra primò: Hoc namque argumentum probaret, neque actui habitu intensiori dari statim augmentum gratiae; si enim ex acta remisso sequitur augmentum gratiae infinitum, à fortiori hoc sequitur ex actu intenso, ut per se videtur manifestum. Deinde ab ipso Vanne, qui illud proponit, solvi hoc argumentum debet in premio accidentali, quod fateretur merito remisso correspondere; idem ergo hic fieri potest argumentum, actum scilicet meritorium remissum, si per aliquod tempus duret, mereri primum accidentale infinitum, cum singulis instantibus mereatur certum gradum accidentalis primum sicut contendit ipse mereri singulis instantibus in contraria sententia augmentum primum essentialis. Tertio: simili argumento quis probaret, quodvis peccatum mortale, imo & fortassis veniale, si per tempus aliquod, quadrantem nimirum vel horam duret, mereri poenam infinitam, quod tamen nec ipsi adversarii concedunt.

Varia à nonnullis hoc loco discuti video de inceptione ac desitione rerum, qua hic omitto, quod ea latè tractaverim in Philosophia, disp. 6. de Generatione, ubi ostendi res etiam indivisibiles, ut Angelum, aut rem aliam spiritualem incipere posse extrinsecè, seu per ultimum non esse, & in tempore, & desinere intrinsecè, seu per ultimum esse, & similiter in tempore. Unde hoc nomine nil vetat meritum, seu actum voluntatis, quantumvis spiritualem, & extensivè indivisibilem, ad unum tantum instans persistere, quod tamen fieri non posse contendit P. Vasquez 1. 2. Disp. 54. capite tertio, ubi ait, sicut non potest actus meritorius produci nisi in instanti, ita non posse eum nisi in instanti desinere; unde, inquit, necessariò durare debet per tempus aliquod divisibile, donec scilicet adveniat aliud instans, in quo destruat. Tempore tamen illo intermedio asserit actum illum durare liberè, cum prius & prius in infinitum ab eo cessare possit voluntas.

Sed hæc parum ad praesentis difficultatis solutionem conferunt, tota enim vis argumenti remanet, cum doceat ipse manere actum per breve saltem tempus, nullum autem est tempus tam breve, in quo juxta hunc philosophandi modum non includantur infinita instantia, & omnes concedunt posse actum meritorium ad aliquod tempus persistere, si ergo in primo instanti mereatur actus primum certum ac determinatum, quidni idem faciet in sequentibus, cum, ut diximus, liberè in eo persistet voluntas, & sicut eum continuat, ita ab illo posset cessare. Praedictus ergo Patris Vasquez discursus vim difficultatis non enervat.

SECTIO QUINTA.

Ostenditur primo instanti, non reliquis, dari certam partem gratiae.

VT ergo quid hac in re verisimilius mihi videtur aperiam, existimo cum Suarez lib. 12. de Gratia, cap. 21. num. 17. & de Reviviscencia merito-

V.

Hoc argumentum nimirum probat, sed nihil probat. Singulis instantibus singuli respondent gradus.

Varia in hunc modum dicitur argumentum illud esse meritorium nihil probare.

VI.

Res spirituales & indivisibiles incipere possunt extrinsecè, & desinere intrinsecè.

Actus meritorius non durat necessariò per ultimum tempus.

VII.

Modus philosophandi Patris Vasquez praesentem difficultatem non solvit.

I.

TOM. II.

Alius meritorius primo instanti productionis meretur de terminatum augmentum gratia, non sequentibus.

II. *Meritum ostenditur augmentum gratia dari primo instanti actus.*

III. *Ex merito pena ob peccatum reddi arguitur ad meritum primum in iusto.*

IV. *Declaratur quo pacto in nullis ex sequentibus instantibus dari possit determinatum augmentum gratia.*

V. *Peculiaris in prima actu productione difficultas, peculiariter exigit primum.*

VI.

meritorum, Sect. 3. Coninck. Disp. 8. de Merito, dub. 10. & aliis actui omni meritorio, etiam remissiori quam sit habitus, deberi, & statim conferri tertium ac determinatum primum, seu augmentum gratia, tempore vero quo post primum instans continuatur, non meretur ullus actus determinatum gratia augmentum in quocunque instanti, nisi novus quasi impetus, seu conatus à voluntate circa actum illum adhibeatur, sed solum unum primum divisibile accipit, majus aut minus pro tempore quo durat actus continuatio.

Quatuor partes habet assertio: prima, nempe actui omni meritorio deberi & conferri primo instanti quo est, primum seu augmentum gratia, præter dicta supra, numero secundo, sic probatur, nam ut bene Coninck citatus, si quis in peccato mortali existens actum Charitatis, vel contritionis eliciat, gratiam eodem instanti accipiet ex merito de congruo, ergo & justus ut quatuor exempli gratia, si eliciat actum Charitatis, saltem intensiorem habitu, recipiet illo instanti certam partem gratia, alioqui justus peiori loco erit quam peccator, quod nullo modo dici potest. Hinc idem inferitur de actu minus intenso, quam sit habitus, si quis namque hic influxus eliciat actum ut sex, secundum adversarios recipiet determinatum gratia augmentum, ergo si justus ut 10. eliciat actum ut sex, determinatum etiam gradum gratia accipiet, alioqui, ut jam dixi de peccatore, peiore loco erit magis quam minus justus, cum hic certam partem gratia recipiat, illi pro actu ejusdem intensiōnis nihil conferatur.

Idem ostenditur è contrario de actu peccati respectu pœnæ; primo namque instanti, quo quis grave aliquod peccatum admittit, meretur certam partem pœnæ, non damni tantum, sed sensus, saltem quoad dolorem, qui in adultis semper pœnam damni consequitur: nulla ergo est ratio cur actui meritorio, in primo instanti non debeatur certum primum, & determinata pars gratia statim in hac vitâ conferenda, & gloriæ in futurâ.

Nunc ergo probanda secunda pars conclusionis, in nullo scilicet instanti continuationis, per se loquendo deberi actui meritorio determinatum primum, seu augmentum gratia: primò ergo ostenditur quia id videtur impossibile; si enim quis habens sex gradus gratia eliceret actum meritorium, assignari quidem posset quando septimum gradum gratia acciperet, in primo scilicet instanti quo hic actus producitur, at verò nullum assignari potest instans in continuatione, in quo producat gradus octavus; quocunque enim assignato, inter illud instans & primum infinita secundum hanc temporis constitutionem, ex partibus scilicet in infinitum divisibilibus & punctis, interponuntur instantia, & idem est de nono gradu, & sequentibus; ergo in nullo ex instantibus continuationis mereri hic actus potest augmentum determinatum.

Secundò ostenditur peculiarem esse rationem cur actui primo instanti quo elicitur potius detur determinatum gratia augmentum, quam sequentibus, quia nimirum in primâ ejus productione peculiaris est difficultas, quæ tantâ non est in actus continuatione, ut quotidinâ constat experientiâ; ergo tunc peculiariter exigit primum, quod non meretur in instantibus sequentibus.

Tertiò, nam ut rectè observat Coninck loco supra citato, in actibus ad alterius vel honorem

vel injuriam spectantibus longè aliter se res habet in primâ illorum productione, ac in eorundem continuatione, prout à primâ productione distinguitur. Si enim, inquit, duo coram suo principe stent recto capite, & hanc ei irreverentiam exhibeant, per quadrantem alter, alter paulò diutius, puta per mediam horam, hic quamvis duplo diutius in illius irreverentiâ exhibitione persistat, nullus tamen censet eum duplo majorem principi injuriam fecisse, sed tantum paulò majorem, quam fecerat alter; ergo communi & morali hominum æstimatione multo plus fit actus alicujus prima productio, quam ejusdem continuatio, quamvis physicè nihil aliud sit actus continuatio, quam continua ejus productio.

Tertia pars assertiōnis, nempe si novus conatus actui addatur, actum meritorium omni instanti determinato, quo hic conatus de novo adhibetur, mereri novum determinatum primum, & augmentum gratia proportionaliter ad conatus majoris vel minoris intensiōnem, probatur; quolibet enim instanti quo novus hic conatus adjicitur, seu quo voluntas de novo in actum illum meritorium influit, censetur moraliter, imo ali-quo modo physicè novus actus, est namque hic influxus productio novi vel restauratio gradus alicujus intensiōnis jam in actu illo amissi; voluntas siquidem ferventiùs agit in initio, & paulatim languescit, ac primum fervorem interimit; quocunque ergo instanti hic fervor augetur, & vel gradus aliquis amissus in actu reparatur, vel alius præexistentibus adjicitur, actui illi novum determinatum debetur primum juxta intensiōnem hujus novi conatus.

Quarta denique conclusionis pars, quòd scilicet pro tempore quo post primam productionem actus durat, respondeat ei unum primum divisibile, facillè ostenditur; hoc enim merito & gratia in ratione causæ & effectus moralis commune est cum causis physicis respectu qualitatum naturalium lucis, caloris, &c. non enim singulis instantibus temporis illius divisibilis, quo operantur, producunt certam & determinatam partem illarum qualitatum, sic namque cum hæc instantia sint infinita, producerent qualitates hæsc infinitè intensas, cujus tamen contrarium manifestâ constat experientiâ. Idem ergo pari ratione dicere in præsentî possumus de actu meritorio, mereri scilicet successivè tempore illo divisibili primum, seu augmentum gratia divisibile. Hoc tamen argumentum solum habet difficultatem in constitutione temporis ex partibus in infinitum divisibilibus, & instantibus interpositis; si enim tempus alio modo constituatur, facillè hujus objectiōnis vis eliditur.

SECTIO SEXTA.

Solvuntur argumenta contra hunc modum explicandi augmentum Charitatis, & alia quedam deducuntur.

OBJICIENS primò, ex hac augmenti gratia constitutione sequi videtur, melius esse ut quis actus pios & meritorios sæpè interrumpat, & non in eodem actu diu persistat, cum secundum nos in primo instanti, quo actus producitur peculiaris semper gratia conferatur, & plus quam

Moralis estimatio magis fertur ad primâ actus productionem, quam ad continuationem

VII. *Novus conatus actui additus novum exigit primum.*

Hic conatus vel novum gradum addit, vel amissum restituit.

VIII. *Declaratur quo pacto pro tempore continuationis respondeat actui primum divisibile.*

Idem quoad hoc est de gratia & qualitativus naturalibus.

quam in instantibus omnibus totius continuationis. Hoc tamen videtur contra Sanctos Patres, qui semper hortantur, ut omnes in bonis operibus, & virtutum exercitio perseverent.

II. In actum interruptio periculi est, ne ab instantibus cesset.

Respondetur, si præcisè majus gratia & Charitatis augmentum spectemus, melius esse loco actus unius Charitatis, religionis, aut alterius virtutis ut sex per quadrantem continuati, quatuor aut quinque actus ejusdem intensiois successivè elicere: aliunde tamen fatius videtur in actu aliquo diu persistere, si enim quis ab actu desistat, periculum est ne alium illius loco non eliciat, & sic ab omni actu cesset, & in otium ac torporem incidat: & hoc tantum volunt Sancti Patres, dum ad perseverantiam in bonis operibus hortantur.

III. Quid si duo homines aequum meritum per horam continent, alter intrinsecè, alter extrinsecè.

Obijciunt secundò: Ponamus duos homines, quorum unus actum aliquem meritorium per horam continuat intrinsecè, includendo scilicet etiam ultimum instantem, alter verò similem actum per horam continuat extrinsecè, ita nimirum ut actus ultimo illius horæ instanti desinat, sequi videtur hunc secundum æquale præmium mereri cum primo. Aliqui negant casum, dicuntque nec actum illum voluntatis, nec aliam quamcunque rem spiritualem & indivisibilem vel incipere, vel desinere posse in tempore. Cùm tamen supra, Sect. 4. num. 6. dixerim, indivisibilitatem rerum non obstat quo minus producantur & desinant in tempore, hic consequenter assero illum, qui uno instanti diutius, quam alter actum meritorium continuat, plus mereri, saltem quoad indivisibile terminativum præmii; unde non male fortassis philosopharetur qui diceret, actum illum per aliquod tempus continuatum, in partibus temporis verò tantum puncta illarum partium tam copulativa, quam terminativum, in quo differunt ab instanti productionis, in quo actus meretur certum ac determinatum præmium ob rationes Sectione præcedente, numero quarto, & sequentibus positas.

Qualis præmium debetur actui in instanti illius terminativum.

IV. Ad gratiam ipsam proportionem dantur varia in actu merito sunt consideranda.

Quæres, quâ mensurâ, seu quantitate detur gratia actui meritorio, utrum nimirum secundum totam illius latitudinem, ita scilicet ut actui meritorio ut sex detur gratia ut sex, an in minore quantitate, & quamam hac in re proportio servetur? Ad resolutionem norandum valorem meriti, non præcisè ab intensioe actus boni, sed ex variis aliis capitibus desumi, nempe ex meliori advertentiâ, ex majore sanctitate seu dignitate personæ, ex præstantiori objecto materiali & formali, unde actus voluntatis ut sex dandi parvam aliquam elemosynam pauperi ob amorem Dei, non est tanti valoris, nec tantum meretur præmium ac meretur actus ut sex dandi vitam ex eodem Dei amore. Spectanda etiam est difficultas, & aliæ circumstantiæ, quæ in actus meritorii productione identidem contingunt, ob quas fieri potest ut actus inferioris virtutis, patientiæ exempli gratia, in ratione meriti excedat subinde actum virtutis superioris, & plus gratia mereatur.

Diversa circumstantiæ actus augent vel minuant illius meritum.

V. Non semper contingit, ut singulis gradibus actus meritorii possint singulis gradibus gratia.

Dico itaque non esse necessarium ut in actu meritorio singuli gradus actus mereantur singulos gradus gratia, ita ut actui meritorio intenso ut sex dentur sex gradus gratia, sed aliquid minus, servatâ proportionem bonitatis & præstantiæ actus. Quare ut rectè Suarez de Revivisc. meritorum, ne quidem in omni actu Charitatis hoc reperitur, ut scilicet actus intensus ut qua-

tuor mereatur semper augmentum gratia ut quatuor, sed fortè duos tantum gradus gratia merebitur. Quòd si hoc in actu Charitatis contingat, à fortiori dici debet de aliis virtutibus Charitate inferioribus, in quibus quò minor est actus perfectio, eò magis decrevit meritum, & consequenter præmium seu augmentum gratia illi respondens: unde cùm gradus gratia sint divisibiles in infinitum, actibus minoris & minoris perfectionis & intensiois nunquam deerit præmium competens, minus tamen & minus secundum proportionem minoris perfectionis & intensiois in actu, sicque actus etiam imperfectissimus non carebit præmio.

Gradus gratia, seu præmii sunt in infinitum divisibiles.

Hinc clarè constat, non sequi ex nostrâ sententiâ de augmento gratia statim dando, quod aliqui ex eâ tanquam absurdum inferunt, justos scilicet brevi tempore in gratiâ & habitibus supernaturalibus crescere in immensum. Ponamus enim, inquit Victoria Relectione de augmento Charitatis, ponamus inquam, justum ut decem elicere actum meritorium intensum ut decem, jam gratia ipsius & habitus Charitatis (idem est de aliis habitibus supernaturalibus) intenduntur ut viginti: eliciat deinde actum ut viginti, habitus supernaturales intensos reddet ut quadraginta, sicque si pergat consequenter, gratiam & Charitatem, aliosque habitus supernaturales in immensum brevissimo tempore augetur.

VI. Non sequitur ex nostrâ sententiâ justos in gratiâ & habitibus supernaturales crescere in infinitum.

Sed præterquam quòd nonnullis haud ita videatur inconueniens, justos scilicet, si cum tanto fervore operarentur, in immensum hoc modo crescere, quod in Beatissimâ Virgine de facto contigisse docet Suarez Disp. 2. de Reviviscentiâ meritorum, Sect. 3. num. 48. & Tomo secundo in tertiam partem, Disp. 18. Sect. 4. §. Dico secundo, verisimile esse affirmat, eam plures gradus gratia adeptam esse, quam in Sanctis omnibus tam hominibus, quam Angelis simul sumptis reperiantur, ita ut, si ex omnibus eorum gratia unam intensissimam gratiam constatam conciperemus, ad intensioem tamen gratia Virgini non pertingeret. Præterquam ergo quòd quibusdam hoc non videatur incommodum, ex nostrâ tamen sententiâ nullo modo sequitur, ut num. 5. ostendi, ubi dixi præmium, non arithmeticè, sed in minore proportione respondere intensioe actus, maxime in aliis virtutibus à charitate, actibus enim Charitatis appetitivè perfectissimis dicunt aliqui præmium secundum totam latitudinem intensiois conferri, hos tamen justis in hac vitâ rarissimè eliciunt.

VII. Quibusdam non videtur incommodum quòd justis aliqui hoc modo crescant in Charitate.

Beatissima Virgo ad immensum potè gradum gratia infra Christum pervenit.

Urgebis, hæc quidem probant actui secundum se, & sua prædicata essentialia seu substantialia sumpto non deberi præmium arithmeticè æquale, ita nimirum ut actui intenso ut sex detur præmium, seu gratia ut sex, idque ut videtur ob excellentiam gratia habitualis, quæ est prima radix habituum infusorum, & veluti natura in ordine supernaturali, ad quam sequuntur habitus supernaturales sicut potentia sequuntur ad animam: imo Lugo Disp. 8. de Incarn. sect. 3. n. 28. prope finem, ait gratiam habitualem esse meliorem visione ipsâ beatificâ, utpote ex quâ gratia sicut ex radice oritur. Hæc itaque esto ita se habeant, si tamen actus hi supernaturales informantur, ut ita dicam, gratiâ, hoc est eliciantur à subjecto habente gratiam habitualem, actus aliquis supernaturalis procedens à subjecto grato ut sex mereri poterit gratiam ut sex, cùm æqualis gratia teneat se ex parte meriti & præmii: hinc autem, ut

VIII. Quid si actus sit in subjecto habente sex gradus gratia, qualis præmium merebitur.

Videri posset actus meritorius in habente gratiâ ut sex, mereri præmium ut sex.

TOM. II. discurrenti patebit, sequitur justos brevi tempore in gratiâ crescere in immensum. Hæc difficultas petit duas Sectiones sequentes.

SECTIO SEPTIMA.

Utrum ex majore gratiâ habituali crescat boni operis meritum.

I. **P** R I M A sententia negat majorem gratiam habitualem, seu hanc personæ dignitatem quidquam meriti in opus refundere, sed si duo inæqualem habentes gratiam, æqualiter operentur, hoc est, actum ejusdem virtutis, puta obedientiæ, vel patientiæ eliciant, & æqualis intentionis, æquale eos præmium, seu augmentum gratiæ & gloriæ dicunt hi auctores recepturos: ita Medina 1. 2. quæst. 114. art. 8. ubi Cano & alios sui ordinis citat Pro eadem etiam opinione citari solet Gerson tractatu de Merito Idem tenet Vasquez Tomo primo in tertiam partem, Disp. 6. cap. 4. & alii. Suarez etiam, quamvis sit in contrariâ sententiâ, hanc nihilominus ait esse satis probabilem.

II. Secunda, quam longè probabiliorem existimo, sententia affirmat majorem gratiam habitualem influere moraliter in actum, eumque reddere præmio ampliore, gratiâ scilicet & gloriâ majore dignum. Hanc sententiam expressè tenere videtur Doctor Angelicus in 2. Distinct. 29. q. 1. art. 4. ubi dicit actus meritorii valorem tum ex objecto & voluntate, tum ex gratiâ mensurari posse: Quare, inquit, *quanto majori gratiâ actus informatur, tanto magis est meritorius.* Citari etiam aliis locis pro eadem opinione solet S. Doctor, ut 1. parte, quæst. 95. art. 4. & 1. ad Corinthios, lect. 2. & alibi; sed cum illis locis incertum sit, utrum de gratiâ habituali intelligenda sint, an de actuali Charitate, ex qua actus procedit, eorum relatione supersedeo. Eadem sententia tribuitur Almaino & Cordubæ, Victoræ, Pennæ, & aliis cum Gabriële in 2. Distinct. 29. quæst. unicâ, art. 1. & art. 2. Concl. 4. Idem docet Suarez Tomo 1. in 3. partem, Disputat. 4. Sect. 4. §. ad primum, Valentia Tomo 2. Disp. 8. quæst. 6. punct. 3. Henriquez de fine hominis, cap. 20. §. 1. Granada in 2. 2. tract. 11. de Gratiâ, Disput. 2. Sect. 2. multique ex recentioribus.

III. Ratio est; dignitas quippe personæ plurimum ad operis valorem & meritum conducit, & moraliter in omnes bonas illius operationes influit. Sic in humanis videmus, quò quis est in altiori gradu constitutus, eò cæteris paribus ejus opera majoris valoris ac meriti censerentur, majoræque præmio digna. Hinc in militiâ, æquales viri alicujus illustri ac nobilibus labores ab omnibus pluris fiunt, quàm gregarii militis, magisque remuneranda. Jam verò gratiam conferre ad dignitatem personæ, luce clarius est, cum hominem reddat amicem Dei, dignumque ad aliquid ab eo merendum, ut apud omnes est in confesso; facit quippe ut opus illud sit personæ eximie & excellentis in ordine supernaturali, sicut dignitas temporalis in ordine naturali; ex quo sequitur, sicut præmium naturale hujus operibus debitum esse debet in hoc genere eximum, ita præmium alterius eximum esse debere in genere supernaturali, ut sit operibus à tam eccellente personâ procedentibus proportionatum. Si ergo gratia red-

dat personam in qua est, excellentem, major gratia reddet excellentiorem, & ampliori præmio dignam, juxta commune illud, & ab omnibus admittum axioma: *Sicut se habet simpliciter ad simpliciter, ita magis ad magis.*

Secundò hoc idem probatur exemplo operum Christi, quæ ex dignitate personæ, & gratiâ increatâ Verbi hauriunt valorem infinitum, ergo & gratia creata personæ eam habenti dignitatem conferet, ejusque opera, quamvis in inferiore longè genere præmio digniora efficiet, quàm forent eadem opera, si persona illa exercens gratiam habitualem non haberet, & consequenter juxta doctrinam præcedente numero traditam, major gratia habitualis dignitatem personæ augebit, reddetque operationes ejus omnes præmio majore dignas.

Dices: Gratia increata Christi est substantialis, sicque in alio genere dignificat opera humanitatis, eaque reddit valorem infiniti: at verò gratia nostra est accidentalis, ac proinde dignificabit opera solum juxta mensuram ipsorum operum; unde quantumcunque augeatur, non videtur posse novum valorem addere operibus. Sed contra: Gratia increata Verbi ideo opera Christi elevat ad tam eximiam rationem meriti, quia personam reddit tantæ dignitatis & excellentiæ, sed gratia habitualis peculiarem etiam dignitatem addit personæ, hominem quippe reddit filium Dei adoptivum, & divinæ naturæ aliquo modo participem; quidni ergo & novum valorem indere poterit ejus operibus, cum jam ea exerceat ut filius Dei, omnisque ejus actiones ad vitam æternam, quæ est hæreditas filiorum Dei, consequendam ordinentur. Quare licet opera in se non augeantur intrinsecè, novus tamen iis accrescit valor ab extrinsecò, ad quam rem non parum facit illud Genesis 4. vers. 4. *Refluxit Dominus ad Abel, & ad munera ejus,* ergo dignitas personæ aliquid ejus muneribus addidit, ex quo Deo placuerunt. Nec refert gratiam nostram esse accidentalem, sicut enim hoc non impedit quo minus personam in qua est reddat excellentiorem, ita ejus opera facere similiter potest excellentiora, & præmio majore digna: quemadmodum etiam dignitas regia est quid personæ accidentale, ejus opera nihilominus apud omnes æquos rerum æstimatores in majore pretio ponit, longèque reddit laudabiliora.

SECTIO OCTAVA.

Argumenta contententia ex majore gratiâ habituali actibus meritorii valorem non accrescere.

V A S Q U E Z, qui Tomo primo in tertiam partem, Disp. 6. cap. 4. ut diximus Sectione præcedente, est in contrariâ sententiâ, objicit primò: Si, inquit, major gratia habitualis majorem valorem addat actui meritorio, sequitur opus quantumcunque remissum viri alicujus sancti, qui habet gratiam habitualem valde intensam, plus mereri, quàm mereatur ferventissimus actus justus, qui minus habet gratiæ; quod tamen falsum videtur, Deus quippe non respicit personas, sed opera; unde in sacris literis dicitur unusquisque recepturus secundum opera sua.

Respondetur,

Negant aliqui ex gratiâ habituali crescere meritum.

Mac sententia nec ratione nec auctoritate definitur.

Major gratia habitualis reddit actum præmio majore dignum.

Theologorum novi, tum antiqui docent gratiam habitualement influere in actus meritorios.

Dignitas personæ moraliter in opera omnia meritoria influit.

Gratia hominem eximum reddit in ordine supernaturali, sicut honor temporalis in naturali.

IV. *Gratiam habitualement augere meritum ostenditur exemplo gratiæ unionis.*

V. *Quantumcunque gratia habitualis sit quid accidentale, potest nihilominus addere valorem operibus.*

Gratia hominem reddit filium Dei adoptivum. Et in conferri ad hæc editum visa aeterni.

Novus operibus accrescit valor.

Declatur exemplo ab humanis de sumptis.

L. *Objic. Ergo actus remissus magis justus plus meretur, quàm intensus minus justus.*

II. Deus præmiâ reuoluit operibus, non physicis sed moraliter sumptis.

Respondetur, Deum reddere unicuique secundum opera, non physicè, sed moraliter sumpta, & cum omnibus circumstantiis; si autem hoc modo sumantur opera, seu secundum moralem æstimationem, maior gratiâ, in Sectione præcedente ostensum est, reddit ea dignâ majore præmio, cum dignitatem personæ augeat, & consequenter præstantiam aliquam in illius actiones refundat, & hoc pacto eas in genere moris eleuet, influendo scilicet in illas, non physicè, sed moraliter.

III. Ostenditur opus remissum magis iustum magis iusti plus mereri, quam minus iustum minus iusti.

Per se ergo loquendo opus remissum iusti, qui multo plus habet gratiæ, plus meretur quam opus seruidum minus iusti, qui que gratiam habituales non ita habet intensam; & hoc, ut dixi, est respicere opera, cum opus hoc in genere moris verè sit præstantius, majorè que æstimatione & præmio dignum, & melior dispositio perfecti ad optimum. Dixi, per se loquendo, si enim exigua esset in gratiâ diversitas, & opus minus iusti valdè aut secundum intentionem aut substantiam superaret opus alterius, ut si esset actus Charitatis, & magis iustus solum eliceret actum temperantiæ, posset is mereri majus præmium.

IV. Dicitur aliqui sequi ex hoc sententiâ incredibile augmentum gratiæ.

Obijcit secundò Vasquez id, quod in fine Sectionis sextæ proposui, sequi scilicet ex hac sententiâ incredibile augmentum gratiæ; ponamus unum hominem habentem gratiam ut centum, hic eliciendo vel minimum actum meritorium merebitur alios centum gradus gratiæ, cum actus ille sit meritorium ut centum, gratia siquidem præexistens secundum nos infundit ei valorem, si ergo major gratia reddat opus magis meritorium, cum gratia ut unum reddat illud meritorium ut unum, gratia ut centum reddet meritorium ut centum, suum quippe in illud valorem refundet, & hac ratione brevissimo tempore in immensum crescet ejus gratia, & augmentum penè incredibile recipiet. Hoc argumentum sicut calculatoria omnia, haud parum secum affert molestia.

Argumentum calculatorium.

V. Totâ gratiâ habitualis personæ operantis augeat valorem actus meritorii, non tam ad æqualitatem.

Ad hoc tamen argumentum eodem modo respondeo sicut supra, Sect. 6. num. 5. 6. & 7. respondi de intensione actus meritorii. Dico itaque totam gratiam personæ actum meritorium exercentis ad valorem actus & meritum augendum conducere, non tamen ita ut gratia ut sex conferat actui valorem ut sex, seu ad æqualitatem, sed tantummodo secundum quandam proportionem, ita nimirum ut quò quis plus habet gratiæ, eò ob majorem personæ dignitatem, actus ejus, cæteris paribus, magis sit meritorium, & plus gratiæ obtineat, non tamen ad æqualitatem gratiæ in operante, sed aliquid, imo multo minus, ut loco citato de actus intensione est declaratum.

VI. Idem de singulis gratiæ partibus respectu partium præmiâ, ac totius gratiæ respectu præmiâ totius.

Quod de totâ gratiâ diximus respectu totius præmiâ, dicendum (si quis ita minutim velit procedere) de singulis gratiæ partibus respectu singularum partium ejusdem præmiâ; sicut ergo gratia ut sex personæ operantis non meretur præmium, seu augmentum gratiæ ut sex juxta jam dicta, sed in longè inferiore mensurâ, ita singula partes gratiæ singulas partes præmiâ, ex quibus totum præmium componitur, merentur, sed unaquæque pars gratiæ partem præmiâ, seu augmentum gratiæ meretur sibi in quantitate multo minorem, cumque partes gratiæ sint in infinitum in minores & minores divisibiles, nunquam partibus gratiæ tenentibus se ex parte valoris actus

meritorii, suum deesse potest præmium.

Dices: Gratiâ illa dignificat personam secundum totam suam latitudinem, ita ut gratia ut quatuor hominem eam habentem reddat sanctum ut quatuor, cur ergo non eodem modo dignificat ejus actus, & valorem ut quatuor in eos non refundit? Respondetur, gratiam sanctificare & dignificare personam, eam informando, eique inherendo: unde sicut ob hoc calor ut sex reddit subiectum cui inest, calidum ut sex, & frigus ut sex in eodem gradu frigidum, ita gratia secundum gradus quos habet, reddet subiectum suum gratum. At verò gratia actus meritorios non informat, sed tantum per moralem respectum iis extrinsecè quodammodo conjungitur, sicque nil mirum si non eâ excellentiâ actus dignificet, ac dignificat subiectum.

VII. Cur gratia secundum totam suam latitudinem dignificet personam, non tamen ejus actus.

Solutio supra, numero quinto & sexto data procedit in sententiâ gradus intensiõis gratiæ constituyente homogeneos, qui namque eos dicunt esse heterogeneos, asserunt iustum, qui haberet gratiam ut centum, mereri novum gradum gratiæ, qui est præstantior cæteris, sicque actus aliquo modo est meritorium ut centum, non quod centum novos gradus mereatur, sed unum qui centesimum, & consequenter inferiores omnes, qui à centesimo quasi absorbentur, in valore superat. Notandum verò non à solâ gratiâ valorem actus desumi, sed semper habendum esse respectum ad substantiam & circumstantias actus. Multo tamen facilius meo judicio solvitur argumentum, si gradus gratiæ juxta jam dicta statuatur homogeni. Nonnemi tamen fortè haud ita inconueniens videbitur, gratiam hoc modo in immensum per merita augeri, sed maxime ad liberalitatis ac munificentie divinæ commendationem spectare.

VIII. Alia solutio argumenti numero quarto propositi.

Facilius solvitur difficultas signatus gradus gratiæ statuatur homogeni.

Tandem dicunt aliqui, augmentum gratiæ ob hujusmodi actum meritorium in magis iusto, non fieri addendo novum gradum gratiæ, vel homogeneum, vel heterogeneum, sed dando gradum non in intensiõne, sed in substantiâ, seu individuali ratione perfectiorem. Ut verum fatear, non video cur hoc absolute fieri nequeat, nullam enim convincentem causam video cur hujusmodi gratia non sit possibilis, nullum tamen inconueniens vitatur per hunc modum respondendi, quod non æquè facile vitatur addendo vel unum vel plures gradus gratiæ sive homogeneos, sive heterogeneos, ut jam est declaratum.

IX. Volunt non dari intensiõnem gratiam habituales, sed aliam in substantiâ perfectiorem.

Obijcies tertio: Non meremur habitibus, sed actibus, sicut nec per habitus demeremur, ergo habitus gratiæ ad meritum non conducit, sed hoc adæquatè consistit in actibus, & penes horum intensiõnem & perfectionem substantialem mensura meriti est desumenda, gratia proinde materialiter tantum & concomitanter se habet ad meritum. Respondetur, quamvis gratia directè non concurrat ad actum, concurrat tamen ad eum in ratione meritorii, quatenus scilicet augendo dignitatem personæ, in omnes ejus operationes influit moraliter, majorè que eas reddit præmio dignas, ut hac & præcedente Sectione ostensum est: cum ergo gratia sit circumstantia personæ, cujus major excellentia plurimum conducit ad valorem in actus refundendum, dici nequit habere se materialiter vel concomitanter.

X. Declaratur ulterius, quo pacto gratia habitualis concurrat ad augendum meritum in actu.

Obijcies quarto: Non solum sequitur ex nostra sententiâ incredibile augmentum gratiæ, ut contendebat secunda objectio, numero quarto posita, sed ulterius sequi videtur gratiam in eodem instanti, sed

Gratia moraliter influit in actus, non physicè.

XI. Obijcitur in primo instanti actum.

TOM. II.
*bonum me-
reri gratiam
in finitum.*

instanti, primo scilicet, quo actus aliquis bonus producit, augeri in infinitum. Ponamus exempli gratia habentem gratiam habitualement ut tria, actum aliquem meritorium in instanti A. elicere, acquireret eodem instanti adhuc unum gradum, ergo illo instanti habebit gratiam ut quatuor, ergo actus est adhuc meritorius, ergo intuitu hujus quarti gradus addi subiecto debet alius gradus, sicque erit meritorius ut quinque, & sic in infinitum, ergo iustus quovis instanti quo operatur, merebitur gratiam infinitam.

XII.
*Qua digni-
tas persona
spectetur ad
meritum,
& majorem
gratiam ob-
tinendam.*

Respondetur, ad meritum spectari solum debere dignitatem, quam habet persona independentem a suo opere, ut in humanis constat, estque aptissimum exemplum quod afferunt nonnulli de Rege aliquo, qui premia militibus decerneret, uniuscujusque dignitati accommodata, verbi gratia, ut qui primum hostilis exercitus ducem occideret, si esset plebeius, fieret nobilis, si nobilis, Comes, si Comes, unus ex magnatibus, &c. Petrus gregarius miles ducem illum occidit, non propterea fit statim unus ex Magnatibus, & tamen idem hic fieri posset argumentum; si enim ad dignitatem hujus operis sufficiat dignitas personae in posteriori signo illius instantis acquisita, Petrus uno instanti ascenderet ad omnes illos honorum gradus. Idem ergo suo modo dicendum est de gratia, quae in praemium hujus operis conceditur.

XIII.
*Quamvis
actus digni-
ficari inter-
dum possit
a gratia il-
lum subse-
quente, non
tamen qua
eius datur
per modum
praemii.*

Ratio verò est, actus namque esto dignificari interdum possit a gratia, quae in instanti aliquo est in subiecto pro signo posteriori, ut cum iustus ut quatuor jam proximè potens ad peccatum aliquod mortale admittendum, tentationem illam vincit per actum supernaturalem, & hoc pacto gratiam conservat, gratia illa ut quatuor sic conservata, & consequenter huic actui, per quem conservatur posterior, hunc ipsum actum dignificat ad novum praemium, quantum scilicet gradum gratiae: quod ergo dicimus est, non posse actum dignificari a gratia, quae ei datur in praemium, hoc enim lumine naturae constare videtur, & ostensum est exemplo militis numero praecedente adducto; praemians siquidem ex iis movetur, quae merens de suo affert independentem a praemio, ut per se videtur manifestum. Deinde, si aliud non esset, ex eo tamen hoc sufficienter ostenderetur, quod hac ratione vitetur illud incommodum, processus scilicet in infinitum, quod contrariae sententiae auctores inferre ex nostrâ doctrinâ conabantur. Conservatio autem illa gratiae, de qua proximè dictum est, non datur a Deo per modum praemii, sed quod Deus punire nolit innocentem, nec gratiam ab eo auferre, qui hujus poenae privativae causam non dedit.

XIV.
*Dices circū-
stantia per-
sona non dig-
nificat actū,
nisi cognos-
catur.*

Objicies quintò: In tantum dignitas personae conducit ad majus meritum, in quantum reddit actum meliorem, & magis laudabilem, sed major dignitas personae non facit actum magis laudabilem, ergo: probatur minor, in tantum circumstantia aliqua actum reddit magis laudabilem, in quantum est voluntaria, sed circumstantia personae saepe non est voluntaria, frequenter siquidem non cognoscitur, nihil autem volitum quin praecognitum; quod autem frequenter personae dignitas non cognoscatur, clarum est, tum quia dum quis bene operatur, ad hanc saepissimè non reflectit, tum etiam quia interdum contingit, ut

aliquis credat se non esse ingratiâ, & tamen bene operando mereatur, ergo, &c.

Respondetur, circumstantiam personae, etiam ignoratam refundere posse dignitatem in actum, & conferre ad eum reddendum meliorem moraliter, & honestiorem; quod negare etiam non possunt adversarii, cum dicant gratiam habitualement, quantumcunque ignoratam spectare ad rationem meriti. Ad quod facit illud Aristotelis 8. Ethicorum, ad hanc ipsam rem allatum a Sancto Thoma 2. 2. quaest. 23. art. 7. Corpore: *Virtus est dispositio perfecti ad optimum; cum ergo per gratiam habitualement ordinentur opera ad finem ultimum & gloriam, actus qui conjungitur cum gratia, simpliciter dicens est melior alio, qui cum gratia non conjungitur, ed namque actus est melior juxta Aristotelem & Sanctum Thomam, quod est in ordine meliore ad finem ultimum. Quod dico de gratia habituali, a fortiori dicens est de unione hypostaticâ.*

Dices: Sacerdos nesciens se esse Sacerdotem, fornicando non committeret sacrilegium, ergo nulla circumstantia refundit vel malitiam, vel laudabilitatem in actum, nisi cognoscatur. Negatur tamen consequentia, multae etenim sunt circumstantiae non cognitae in actibus, quae augent vel minuunt eorum bonitatem & malitiam, quales sunt major vel minor intensio aut remissio, major vel minor libertas, &c. Illae ergo tantummodo circumstantiae cognosci debent, quae aliquo modo tenent se ex parte objecti, hujusmodi autem est circumstantia sacri ordinis, quae ideo constituit sacrilegium, quia opus illud est peculiariter prohibitum sub illâ circumstantia, seu ut connotans sacrum ordinem.

Objicies sextò: Ex pluribus & majoribus peccatis antecedentibus non refunditur major malitia in actum, ergo nec ex majore gratia quidquam actum accrescit bonitatis, neque ex ea erit melior, magisve meritorius. Respondetur, latam hic esse disparitatem; gratia siquidem, ut jam dictum est, simpliciter requiritur ad meritum de condigno, unde & major gratia majorem in hoc genere actui conferet dignitatem. Sicut enim se habet simpliciter ad simpliciter, ita magis ad magis: peccatum verò, seu vilitas personae non requiritur ad peccandum, cum etiam iusti peccent. Quemadmodum ergo peccatum, seu vilitas antecedens personae non est simpliciter necessaria ad peccandum, ita nec major vilitas confert directè & formaliter ad peccandum gravius.

Addo ulterius, etsi quodvis peccatum mortale, etiam primum, mereatur poenam aeternam, quivis tamen, seu primus actus bonus, etiam supernaturalis, non meretur de condigno gratiam & gloriam, plura namque requiruntur ad bonum quam ad malum, unde actus etiam indeliberatus, & pura omissio sufficiunt ad peccatum, non tamen ad meritum. Hinc actus attritionis, etiam supernaturalis in peccatore non expellit peccatum mortale secundum omnes, sed ad hoc requiritur contritio, vel amor Dei super omnia, qui tamen actus peccatum ex naturâ suâ non expellunt, quod de aliis plurimis actibus supernaturalibus a fortiori dici posset, cum nihilominus quodvis vel minimum peccatum mortale expellat gratiam: unde diversissima ratio est peccati respectu poenae, & actus boni respectu praemii.

XV.
*Circumstan-
tia persona
ignorata non
est refun-
dere bonita-
tē in actum.*

XVI.
*Qua circū-
stantia cog-
noscitur debet,
ut refundat
vel bonita-
tem vel ma-
litiā in
actum.*

XVII.
*Cur ex ma-
jore gra-
tia bonitas
accrescat,
& non ma-
litas ex plu-
ribus peccatis.*

XVIII.
*Primum pec-
catum mor-
tale mere-
tur poenam
aeternam,
non tamen
quovis actus
bonus, de
condigno
gratiam &
gloriam.*